

አልአሚን፡ ሰር-ዘመን እት ፈን
6ይ ክፈል

ኬትባይ፡ መስሙድ ዑብደለ (አቡ-ኩፊሕ)
መተርጅማይ፡ ዑብደለ መ/ዐሊ (መዐልም)
አረትርዮ ሓዳስ

እግል ቅሩብ ወቅት ልትዳወር ሐቆለ ጸንሐ እግል ልትሰክል አሰክ ሙዲርለ ሸሪከት ጌሰ ወእብ ሸቅል ትሰክለዩ። ሁቱመ ህግዩ ወድራሰት ጥልያን ምን ለአምር ትሰክለዩ። ወፍዕለን አምር ቤለዩ። ሐቆ እለ አሰክ መክተቡ እንዴ ነሰአዩ። እምተሓን ወደ እግሉ። አልአሚን እተ እምተሓንመ ነጅሐ። ሐቆ እት ህግዩ ጥልያን ነጅሐ፡ “ሰዋገት ተአምር መኢፋልከ?” እት ልብል ለሙዲርለ ሸሪከት አዜመ ሰክል ወጀሀ እቱ። አልአሚን፡ “አይወ” ቤለ። እለ ሳኪን እብ ኢትሕመቅ እንዲኮን ሐቱ አምር ሰዋገት ይዐለ እግሉ። ሐቆ እለ ለሙዲር አሰክ ቅሰም ማሸኔሪ ሓለፈዩ ወእተ ገራጅ ዎርት እብ እሙ ኤረትሪ መወለድ ጥልያን ጸንሐዩ። ወእግለ ናዩ ወረቀት እንዴ ገንሐ፡ “ማህዩት ሰኔት ዋድያም እግልከ ህለው” ቤለዩ። በህለት እት አምዕል 7 ብር። እለ ወቅት እለ አልአሚን እበ ናዩ ማህዩት ብሱጥ እት እንቱ ሰዋገት እንዴ ኢልአምር አምር ሰበት ቤለዮም፡ ሚ ገብእ ልብሉኒ ቤለ ከምሰል ረሐ እት ጎማት አተ። ወሐር ለምሰሉ ልትሃጀክ ዐለ መወለድ ጥልያን፡ “አነ እት ሰዋገት ብዙሕ ቅድረት አለብዬ ወአዜ ሚ ገብእ ትሰዳኒ ቤለዩ። ሁቱመ ክልኢቶም ውላድ አሰመረ ሰበት ገብአው፡ “እለ እቼ እዘም ምኑ፡ ኖሼ እግል ዐልመካቱ” ቤለዩ ወእግል ኢልሕመቅ አትሓጠረዩ።

እት ክልኤ ዮም አልአሚን አክል አድሕድ ሰዋገት ቀድረ ወመኪነቱ እንዴ ለአትገናቤ እግለ ሸሪከት ተሐት ወለዐል ትሳሰዐ ዲበ ወእለ ሐዘው ልኡክ ለአትሳልጥ እግሎም። ሰዋግ ሰበት ገብእ ህዬ አሰክ ናዘሬት ለአትቀባብል ወአሰክ አሰመረ ለሳፍሮ አንፋር ረክብ ወእብ መናበረት ዐዱ ታርህ ሰበት ዐለ ለናይ ሰልፍ ማህዩቱ እብ ሸፋግ ለአከዩ እቶም። ሐቆ ሰነት ወሰር እትለ ሸሪከት እለ ሸቀ፡ ለሸሪከት ሸቅለ እንዴ አትመመት ለእተ ሸቁ ዐለው ሸቃለ ሳርሐቶም። አልአሚን ብእስ ሕቱ አልሓጅ አቡብከር በናይ ሰበት ነብረ፡ ክምሰል ሰዋግ አዜመ እት ሸሪከት

ሐዳስ አተዩ። አፍላ ምጽአቶም ህዬ ሐቴ ፍርቀት ፈንዖት ምን አስመረ ማጽአት ዐለት። አልአሚን እበ ዐለት እቱ ህዋየት ፈን ተሐት ወለዐል ትረገሰ ምስሎም። ወሐር ህዬ፣ ምስል አቶብርሃን ሰጊድ ትዋጀህ ወሕላይ ክምሰል ፈቱ ወሐልየት ብዕዳም እግል ልድገም ቅድረት ክምሰልቡ ሸርሐ እግሉ ወምንላ ሐልየት ዐጅላይ አስመዐዩ። ሐልያይ አቶብርሃን ሰጊድም ፈዳብ ሐልያይቱ ለዐለ ወእግል ነኣይሸ ሐልየት ለአትናይት ወሰዴ ሰበት ዐለ። “አብሸርክ አልአሚን፣ እንተ ቅድረት ወመውህበት ሰበት ህሌት እግልክ እምበል መትሐላል እግል ትክደምቱ” ቤለዩ ወሰእየት ሀበዩ።

እተ ወክድ ለህይ ለእግል ቃዐት አፍሪቀ ትሸቄ ለዐለት ሸሪከት ዋልያን ሸቅለ አተላሌት ወአልአሚን አዜመ ምስል ብእስ ሕቱ ምን ሸቃላለ ሸሪከት ገብአው። ላመ እት ጀፈርለ ቃዐት ልትሸቄ ለዐለ ሆቴል፣ እግል መትፋግዒ ሩአስ አፍሪቀ እንዴ ትበሀለ እብ ፍንቱይ ሸክል ወግርመት ልትሸቄ ዐለ። ለፍንድቅ እብ ጃርዲን ወፈርያት ክሉብቱ ለዐለ። ሐድ ማይ ሕማሴ ወብዕድ እግል እሊ ፍንድቅ ለአገርም ለትበሀለ አሸዩእ፣ ከምሰልሁመ ለገረመዩ አዋልድ እንዴ ተሐረዩ እተ ፍንድቅ ሸቅዩ ዐለዩ። አልአሚን እትለ ሸሪከት እለ ክምሰል እዳሪ ወሰዋግ ሰስ ወሬሕ ሐቆለ ሸቀ እግል እቅባለት እስክ ኤረትርዩ ግድም ልቡ አተቅሰ ወትሰፋለለ። ወእብ ካልእ ጀህትመ ሐቴ ወለት አቶብዩ ወለት መሰኡል ዐቢ ህተ ፈቱቱ ወህቱመ ፈተዩ። አልአሚን እብ ፍቲ እለ ወለት እት ምሸክለት እግል ኢልትከሬ ሰኒ ፈርሀ ወእብሊ አስክ ዐዱ እግል ለአቅብል ነው።

አዜመ አልአሚን ቀደም እቅባለቱ ምን አዲሱ-አበቤ፣ ፍርቀት ፈን ምን አስመረ መጽአት። ወለ በዐል ፍንድቅ ለእቱ ክሩያም ዐለው፣ አልአሚን ሐቆ ረከብካሁ ለሐዙክ ዐለው በሉ ቤለው። ህቱመ እስክ አልአሚን ልኡኩ አብጸሐ። ወአልአሚን ናዩም እሕትፋል ሐድረ ወሕለየት አቶብርሃን ሰጊድ ዐደዩ ዐዲ-ጀጋኑ ሰኒ አብኬቱ ወሰፋለለቱ። እትለ አምዕል እለ እግል ሰልፍ ዶል አልአሚን መክረፎን እንዴ ጸብጠ እት መሰረሕ ዐርገ ወሕላየት ትግራይት ምን ሕላይ ወድ አሚር ወዐጅላይ ሐለ። ወአዳም እብ ሕላዩ ትሩድ ረድ ፍዕል ሀበዩ፣ እብ ጣቅዲት ወበሸሮት። ከአልአሚን ሸቅሉ እንዴ ሐድገ ምስለ ፍርቀት እስክ ሀረር ወናዝሬት ጌሰ። ምን እሊ ወክድ እሊ ህዬ ለናዩ መውህበት ወፍቲሁ እግል ፈን አትአከደ። ለፍርቀት ጀውለተ ሐቆለ አትመመት አልአሚን ደረቡ እንዴ ከምተተ እት ግርበት ሰነት 1959 አስክ ዐዱ አስመረ አቅበለ።

አልአሚን ዐብዱለጢፍ መናበረቱ ወመናበረት ዓይለቱ እግል ለአሰኔ እት ዐለዮ ምድር አቶብዩ ሐቆለ ጸንሐ፣ ምድሩ ወዐዱ ሰበት ትሰፋለለ አስክ መሰከቡ አቅበለ። እግል ሸዑር ሰፈላሉ ለትሸሬሕ ሕላዩቱ “ሰፈላል” ለትብል ትረኤቱ። “ትሰፋለልኮ ወሰፈላል ቀትሌኒ፣ ምን ናይ በዲር ናይ አዜ አኬኒ” እት ልብል ወእት ለሐሌ ህዬ አስክ ዐዱ ትወክለ።

አልአሚን ዐዱ ክምሰል አቅበለ እት ፍርቀት ፈንዖት መሕበር ትያትር አሰመረ (ማትአ) አተ። ሰበቡ ህዬ ምሰል ከረ አቶብርሃን ሰጊድ እት አዲሱ-አበበ እንዴ ትረከበ እግል ልሕሌ በክት ሰበት ሀበወ። እት ደሚሩ ሐብፀ ለዐለ ሸፀ-ር ፈን እግሉ ቆቀሰ እቱ ወእት ሐዲሰ ሕላይ ወአሰጎጋን ገብአ። አልአሚን ምን እሊ ወክድ እሊ ሕኔት ዲብ ሸቅል ሼርካት። እት ዐለም ፈን እብ ኻያል ልግበእ ወፍዕል ሐንበሰ ወአርወሐቱ መትመላኩ አቤት። አሰክ ናይ ደንጎበ ምን እሊ ዐለምን ልትሳረሕ ህዬ 'አክለ እግል ሕደጉ እቤ መትመላክዬ አቤት አርወሐቼ' ልብል ዐለ መርሐም ሔልያይ አልአሚን ዐብዱለጢ።

ፍርቀት ፈንዖት (ማትአ) እት ሰነት 1961 እብ ረሰሚ ተአሰሰት ወማትአ ትሰሚት። 18 ነፈር ዐለው አንፋረ ወሙአሰሰተ። አቶብርሃን ሰጊድ ህዬ እግል አልአሚን ጠለብከ እብ ክቱብ ቀድሙ ቤለዩ። ላኪን አልአሚን እብ ሸፋግ በሊሰ እግል ልርኩብ ኢቀድረ። ሐቆ ወቅት ህዬ ዎሮት ዕዱ ናይ እሊ ፍርቀት ገብአ። እሊ ናዩ ጠለብ ህዬ እብ ገበይ ምደርሱ ለዐለ እሰታዝ ነጋሽ አድም ቱ ከብቴ ለረክበ።

እሊ ወቅት እሊ እሰታዝ ነጋሽ አድም እግል መሰኡል ናይለ ፍርቀት ለዐለ አሰረሰ ተሰመ ንዮት አልአሚን አሰአለዩ ወሐር ህዬ ንዛም እት ፍርቀት (ማትአ) ትግራይት እግል ተሀሌ ሰበትብ አልአሚን ዕዱ እት ፍርቀት (ማትአ) ገብእ ቤለዩ ወህቱመ ለናዩ ጠለብ ትከበተ። እብሊ ህዬ አልአሚን ጠለቡ ከብቴ ጀላብ እግል ልርኩብ ወአዜ እብ ሸፋግ ሕላይ ለአሰመዐነ ትበሀለ ወአልአሚመ እብ ሸፋግ ምን ሐልዮት ወድ አሚር ወዐጃላይ አሰመዐዮም። ላመ መአይደተ ፍርቀት ሐልዮት አልአሚን እግል ልትደገም እሎም ሐዘው ወአድገመውቱ ወናይረት ከብቴ ረክበ። ወእብሊ አልአሚን ዎሮት ምን ፍርቀት (ማትአ) ገብአ ወለ ናዩ መርከዝ እት ጀፈር ጃልዮት ዐለ። ወእተ አካን ዎሮት ክርሲ ሌጠ ዐለ እሎም። ወለ ክርሲ መደርሰ ወመሰኡል ናይለ ፍርቀት ላቱ መምህር አሰረሰ ተሰመ ልትገሌ እቱ ዐለ። ለብዕዳም እት ከነሳት ልትገሰው ዐለው። አላት ሙሲቀት መ ይዐለ እግሎም። እግሊ አልአሚን ሐለዩ ሕላዮት ዐጃላይ እት ትግርኛ ተርጅመ ቤለው። ወህቱ መ ተርጅመዩ እግሎም። ወሐቆ እሊ አልአሚን ኖሱ ሕላይ እግል ለአፍግር ወእግል ልልሐን አንበተ።

ከግደም አልአሚን አሌፍ እት ዐለም ፈን ሰበት ቤለ። ናዩ ፈን እግል ልፈትሽ አንበተ ወእት መአንበቲ። ውላድ ትግሬ እት ወቅት ሕጼ ካትም ልትህዩሶ ሰበት ይዐለው እሊ መፍሁም እሊ እብ ገበይ ፈን እግል ለአምጽኡ ሐሰበ። “ካትም ሕጼ ትዛበኮ” ለትብል ሕላዮት እግሊ አፍገረ። ወሐለዩ በርዱ። እላመ እብ ትግርኛ ወአምሐርኛ ተርጅመ ትበሀለ ወተርጅመዩ። ሐቆ እላመ ሔልያይ አልአሚን “እላመ ተሐልፈኒቱ ገብእ” ለትብል ሕላዮት ከትብ ወሐለ። አልአሚን እሊ ሕላዮት እሊ ሐቆ ሐለ እሰታዝ አሕመድ ሰሩር እት እዘን አልአሚን እት ለሐሸካሸክ ግድም ረቢ ሰዴነ ህለ እት ረአሰ አባይነ ምስዳር ናሰአም ህሌነ ቤለዩ። እተ ወክድ ለህይ ህይአት መራቀቡት ሰኒ ትርድት ዐለት።

እተ ወክድ ለህይ ምን ፍቲያም ሔልየት ማትኣ ዎሮ ሔልያይ ዑስማን ዑብዱርሐምቱ ዐለ። ሕላዩ ናይ ሻም ሰፈላል ወስርቤብ ሰበት ዐላቲ። ሐቆ ዑስማን ህዩ ኣቶብርሃን ሰጊድ ወትበሪህ ተሰፋሁነይ ወኣልኣሚን ዐለው። ላመ ሐፍለት ትገብእ እቲ መናሰባት እት ዒድ ህይሌሰላሴ ወዒድ ደውለት ኣቶብዩ ቱ ለዐለ። ለህዳይ ትግርኛ ገብኣ ምንገብእ፡ ኣቶብርሃን ለሐሌ ወኣሰሩ ኣልኣሚን እብ ትግሬ። ወትግሬ ገብኣ ምንገብእ ኣልኣሚን ወኣሰሩ ብዕድ እብ ትግርኛ። እምበል ፍርቀት (ማትኣ) ብዕደት ፍርቀት ፖሊስ ዐለት ወከረ ሔልያይ ዩንሰ እብራሂም ወመሐመድብርሃን ዓጠ ወነጋሽ ተኪኤ ወዐሊ መሐመድ (የዐሲና) ዐለው እተ። ለበዝሐው ሔልየት ናይለ ፍርቀት ፖሊስ ህዩ እት ኣካን የታይም ለዐበው ወለትረበው ቶም። እተ መደት ለህ መስኡል ፖሊስ ተድለ ዑቅቢት ዐለ። ፍርቀት ፖሊስ እብ ትግርኛ ሌጣተ ተሐሌ ለዐለት ወሐቲ ዶል ኣልኣሚን እግል ዐሊ (የዐሲነ) እብ ሳሆ ኢትሐሌ ቤለዩ ወህቲመ ትክበተዩ ወዲቡ የዐሲነ ለትብል ሕላየት ሐለ። ዐሊ የዐሲነ ክምሰል ሐላቲ ለሕላየት ሰሚቲ እንዴ በደለት ክናየቲ ለገብኣት። ለቴለል ክእነ እት እንቲ ሐቲ ኣምዕል ፍርቀት ፖሊስ እግል ፍርቀት (ማትኣ) እት መርከዝ በለድየት ኣሰመረ ዐዘመተ። ወሐር ለጀምሁር መትዐጃቡ ወፍቲሁ እግል ፍርቀት (ማትኣ) ሸርሐ። ወህተ እንዴ ኢተኣተምም ህቶም እግል ልብጠሮ ወፍርቀት ፖሊስ እግል ተኣንብት ኣዋምር ተህየቡም። ፍርቀት ፖሊስ ህዩ ኣላት ዋወር ዐለ እግለ። ላኪን ገቢል ብዙሕ ፈትዮም ይዐለ። ከፍርቀት ፖሊስ ሐቆ ኣንበተት ላመ እብ ዐሸም ፍርቀት ማትኣ ማጽእ ለዐለ ሸዑብ ክሉ ኣድሕድ እንዴ ረፍዐ እግል ልፍገር ኣንበተ። እሊ ወቅት እሊ ሙዲር መዲነት ለዐለ ሐረጎት ኣባይ ሚ ቱ ለሐሰለ? እት ልብል ሰኣል ወጀህ ወሐር ኣሰኣለው። ህቲ ህዩ ፍርቀት ማትኣ እግል ተኣተላሌ ኣማውር ሓለፈ።

ሐቲ ዶል መልከት-ጀማል ኣቶብዩ ትትሐሬ ሰበት ዐለት። ሸሪከት እትሳላት ኣቶብዩ እግል ሐቲ ፍርቀት ምን ኣቶብዩ ጠልበት ወመሰኡለ ዋላሁን ገሰሴ ዐለ። እለ ፍርቀት እለ ዋወር ኣላት ሙሲቀት ለትመልክ ፈርቀት ተ ለዐለት። ላኪን ሸዑብ ኤረትርዩ ክልዶል ምሰል ሕላዩ ወዓደቲ ወለመዱ ሰበት በዋር፡ ለሸዑብ ክሉ ምሰል ፍርቀት ማትኣ በዋረ ወእግለ ዐቢ በክት ራክባም ለዐለው ዐባቡ ሔልየት ብዙሕ ትሸነህ እቶም። እሊ መባዋር እሊ ህዩ እግል ከረ ኣልኣሚን እብ ዝያድ ሰጀዐዮም ወኣትናየተዮም።

ከፍርቀት ማትኣ ክልዶል ሀንደገት ገቢል ሰበት ትሰምዕ ወእት ኣሰራር ደም እንዴ ዘሬት ሕብዕቲ ወምስጢሩ ሰበት ደሌ፡ ክልዶል ምንልዐል ክሉ ለኣቀምተ ዐለ ወህታመ እግል ሸዑብ ሸንህቲ ተኣምር ወተኣረዌ ዐለት። ፍርቀት ፖሊስ ለምስጢር ሰበት ኣመረቲ ወፍርቀት ማትኣ ለእቡ ትትፈቲ ለህሌት ወጠንያይ ሐልየት ክምሰል ቱ ሰበት ኣመረት፡ ህታመ ወጠንያይ ሐልየት እግል ትሕሌ ትሸነህት። መሰኡል ፖሊስ ለዐለ ተድለ ዑቅቢት ኣሰክ እሰራኤል እግል ኮርሰ ትበገሰ ቴለቲ ሕኩመት ኣቶብዩ፡ ህቲመ ሐቆ ምን ሸዐቡ ወወጠኑ ኣሬመዉ መሲሩ ሞት ኣው እሰር

ክምሰልቱ ትፈሀመዩ። ወእብሊ ሁቱ ኖሱ ሐልዮት ወጠን እግል ልትከበት አንበተ።
ወእለ እግለ ከትብ ሕላዮት እግል ፍርቀት ፖሊስ ሀበዩ። ምናተ ለናዮም ለሐን ሰበት
ይዐጅብዩ። አነ ሐዝዩ ለህሌኮ ለሐን ናይ ፍርቀት ማትኣ ቱ ወእብ ተሕዲድ እብ
ትግሬ ሐልያይ አልአሚን ዑብዱለጢፍ ለሐልዮ ሕላዮት አቅብሊኒ ሰራይ እት
ሲነመት አድዮን ለሐለዩ። ቤለ ጀነራል ተድላ ዑቅቢት። ወእብሊ እግል ፍርቀት
ፖሊስ አማውር ሓለፈ እቶም። ወእብ ሸፋግ እግል ሸምበል ያሲን አሰክ ቤት
ሐልያይ እሰታዝ አልአሚን ዑብዱለጢፍ ለአከዩ።